

Editörden: Her Şeye Rağmen

Talha Dereci

Prolog

2015'in Ağustos ayında *sosyalbilimler.org* (*Sosyal Bilimler*) adlı bir web sitesi kurdum. Söz konusu site; sosyal bilimler alanında çalışma yürüten, her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web site. *Sosyal Bilimler*, kuruluş döneminde, kısa bir süre Türkiye'deki akademik çalışmaların derlendiği bir site olma amacıyla yayın yapmış olsa da, gönüllülük esasına göre oluşturulmuş ekip üyeleri ve ekip dışından sağlanan katkılar aracılığıyla, ortaya konan çeviri çalışmaları, yeni makaleler, yazılı ve görsel akademi söyleşileri, kitap ve dergi kritikleri, akademik video çalışmaları gibi çok çeşitli kanallardan Türkçe literatüre katkı sağlayan ve kendi yolunu çizen akademik dijital bir yayın organına doğru evrildi. *Sosyal Bilimler*, dijital dünyanın ve yeni medyanın farkında olan ve varlığını bu farkındalığa borçlu olan bir dijital yayın organı. Bu farkındalığın getirdiği kazanımları geleneksel diyebileceğimiz akademi anlayışı ile entegre etmek ve birarada götürmek gibi zorlu bir yola çıkan *Sosyal Bilimler*, doğru zaman ve yöntemlerle, alanla ilgilenen spesifik bir takipçi kitlesine ulaşarak kısa sürede hatırı sayılır noktaya geldi ve daimi bir okur kitlesine ulaştı.

Lisans programımdan farklı bir alanda, sosyolojide yüksek lisans yapmaya başlamam da *Sosyal Bilimler*'i kurduğum döneme denk gelir. Yüksek lisans programında karşılaştığım ilk isimlerden biri de Zygmunt Bauman idi. Mesut Hazır Hocam'ın Bauman'a olan özel ilgisi ve okumalarını onun etrafında gerçekleştirmesi, benim de ona yönelmemi sağladı. 2015'in sonlarında Bauman'ın düşüncesi üzerine zihnimde birtakım hususlar oturmaya başladı.

Bauman okurken birbirine zıt iki ruh hâli içinde olduğumu ifade etmeliyim. Tadı damakta kalacak cinsten bir hazzın yanında huzursuz edecek cinsten bir bunalma ve zorlanma hâli de söz konusu. Zira Bauman eteğindeki taşları etrafa dağınık bir şekilde dökmeyi ve çoğu zaman da toplamamayı seven, tercih eden biri. Ve tüm taşları bir araya getirip tasvir edilen anlatıyı görebilmek çoğu kez zorlayabiliyor ve hatta insanı durdurup vazgeçirebiliyor. Önsözünü aşabildiğin Bauman metni senindir diyebilmişim kendi kendime. Fakat dökülen her bir taşın tek başına verdiği hazzı da kolay kolay verebilen isimler çok da çıkmıyor. Eteklerindeki taşları düzensiz dökmesi, çoğu kez metodolojik anlamda eleştirilmesine sebep olsa da bir sonraki yazıda Mark Davis'in bahsettiği üzere "*en meraklı ve adanmış nitel araştırmacıdan bile çok daha fazla insanla hem de dünyanın pek çok yerinden insanla mülakat yapma imkânı edinmişti ve bu da onu ilginç kılan yanlarından biriydi*".

Birçok insan için “normal” bir durum gibi gözükse de doksan yaşındaki bir insanın yazdıklarının hemen hemen her yaştan insana dokunması, her düşünceden insanın onda kendisine dair mutlaka bir şeyler bulması, bana olağan dışı bir şey olarak göründü hep. Bazı metinler vardır, “keşke bunu ben yazsaydım” diyebileceğiniz, ben Bauman okumalarımnda bunu çok sık dile getirdim. Sanki seni senden daha iyi biliyormuş gibi. Etrafımda buna benzer hisleri yaşayan birçok insana da şahit oldum. Aslında Bauman’ın uzun yıllar boyunca tasvir ettiği birey ve toplum, ruh hâlimizi en ince detaylarına kadar ifşa edercesine açığa çıkarıyordu, yani *anlatılan bizim hikâyemizdi* ama hikâyeciyi Türkiye’de pek dinleyen yok gibiydi. Dinleyen yok gibiydi zira; neredeyse yaşı kadar kitap yazmış¹, onlarca dile çevrilmiş, sosyal bilimlerde en fazla atıf alan² isimlerden birisi olduğu gerçeği tüm çıplaklığı ile karşımızda dururken, Türkiye’de spesifik olarak Bauman ve düşüncesi üzerine yapılmış tez sayısı ondörttü ve bunların arasında doktora tezi dahi bulunmuyordu. Yazılan makaleler de sınırlı sayıdaydı. Türkçeye çevrilmek için otuz-kırk sene beklemek zorunda kalan kitapların varlığı ve Türkçe’deki Bauman kitaplarının sayısı da bu hikâyeciyi dinlememe meselesinin bu diğer boyutunu gösteriyor. Bu bunalma ve hazzın birlikteliği ile hikâyeciyi dinlememe hâli bende bir huzursuzluk yaratmış olacak ki Eylül 2016’da, Zygmunt Bauman üzerine bir sempozyum düzenleme kararı aldım. *Sosyal Bilimler*’in düzenleyici konumunda yer aldığı bu sempozyum, gerçekleştirildiği (Mayıs 2017) ve bu satırların yazıldığı (Aralık 2017) tarih itibarıyla da Türkiye’deki ilk ve tek sempozyumdu. Yüksek ihtimal dünyada da...

Türkiye’de Bauman ile yolu kesişmiş hemen hemen birçok araştırmacıya sempozyum bilim kurulu üyeliği için ulaştık diyebilirim. Söz konusu kurul için, Bauman üzerine çalışmış Türkiye dışından isimlerinde yer almasını istiyordum. Bunun için sosyal bilim dünyasının önemli isimleri ile irtibat kurdum ve alanında saygın isimleri teklifimizi kabul etme nezaketinde bulundular. George Ritzer ve Howard Becker meselâ... Bauman ile *Liquid Surveillance*³ kitabını yazan ve gözetim çalışmaları bilinen David Lyon. Ve tabii ki Bauman’ı Bauman yapan çalışmaların yazıldığı Leeds Üniversitesi dönemi ve bu üniversite bünyesinde kurulan Bauman Enstitüsü’nün araştırmacıları; başta enstitünün kurucu direktörü Mark Davis olmak üzere, Peter Beilharz, Adrian Favell ve Nick Ellison.

¹ Derginin son bölümünde Müleyke Barutçu’nun hazırladığı Bauman kitaplarından oluşan bibliyografyaya göre; 92 yaşında vefat eden Bauman’ın 82 adet kitabı var. Bu 82 adet kitabın Aralık 2017 itibarıyla 28 tanesi Türkçeye çevrildi.

² Bu kriteri, Türkiye’deki birtakım akademisyenlerin haddinden fazla önemseydiği ve çoğu zaman tek kriter olarak bunu görmelerinden ötürü dile getiriyorum.

³ **Türkçesi:** Bauman, Zygmunt ve David Lyon. 2013. *Akışkan Gözetim*. Çev. Elçin Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hepsine ayrı ayrı şükran borçluyum. Belirtmeliyim ki bu isimlerle irtibat kurup diyaloga geçebilmem, Türkiye'deki akademisyenlere nazaran çok daha kolay ve keyifliydi.

Sempozyum hazırlık süreçleri devam ederken Ocak 2017'de Bauman'ın vefat haberini aldık. Bu metnin konusunu aşacak bir husus olduğu için bu bölüme girmeyi uygun bulmuyorum. Tek tesellim, Mark Davis aracılığı ile Türkiye'de birkaç kişinin kendisi hakkında bir sempozyum düzenlendiği hususunun Bauman'a iletilmesiydi. Artık yapmaya giriştiğimiz iş daha da "kıymete binmişti", zira Türkiye'de birçok şey, yitirildiği zaman değerlenirdi, bu lanetten Bauman da nasibini almıştı. Ağzımızı açık bırakacak cinste müptezelliklere şahit olarak sempozyum hazırlıklarına devam ettik.

Son derece kısıtlı imkânlarla, bir üniversite, think-tank kuruluşu veya resmî bir kuruma bağlı olmadan yani en "sivil" hâlimizle 19-21 Mayıs 2017'de Aydın Kuşadası'nda sempozyumu gerçekleştirdik. Hayli yoğun ve keyifli geçen üç günlük *I. Uluslararası Zygmunt Bauman Sempozyumu*'nda 43 üniversite ve 26 bölümden araştırmacının sunduğu toplam 61 bildiri ile Bauman düşüncesi sosyolojiden, müzeciliğe, edebiyattan, felsefeye, mimarlıktan turizme, iletişimden psikolojiye birçok farklı alanda tartışıldı.⁴

Prognoz

Sempozyum sonrasında, araştırmacılardan bildiri tam metinlerinin makale formatına dönüştürerek tarafımıza gönderilmesi talep edildi. Sempozyumdaki bilim kurulu; hakem süreci olumlu sonuçlanan makalelerin yayımlanacağı *Epokhé Sosyal Bilimler Dergisi*'nin birinci sayısında [2017, Cilt 1, Sayı 1] sayı hakemleri olarak yer aldı. Toplam 18 makale hakem değerlendirilmesinden geçmek üzere dergi yönetimine gönderildi.

Hakem değerlendirme süreci, bu sürecin en zorlu ve kasvetli geçen bölümü. Zira Türkiye'de jüriden geçen tezler, dergilerde hakem sürecini "başarıyla" tamamlamış akademik çalışmalar defalarca bizlere gösterdi ki bu süreç pek sağlıklı işletilmiyordu. Birincil ilişkiler üzerine inşa edilmiş, mekanizma içinde kendi arasında top çeviren oyuncuların yer aldığı, sayfalarca yazılmış çalışmaların, mobil cihazlar üzerinden ayaküstü ve üstünkörü denetimler sonucu değerlendirildiği, yükselme dosyasını tamamlayabilmesi için "bu eksikliği görmeyelim madem" tarzı söylemlerin havada uçtuğu, TÜBİTAK bir Türkiye akademisinde bu işi sağlıklı ve kuralına uygun bir şekilde yapmak son derece önemliydi. Bunu haddinden fazla bir hassasiyetle yerine getirdiğimi çok açık yüreklilikle dile getirebilirim.

İçinde gerekli kriterlerin yer aldığı, standart bir makale değerlendirme formu var mı diye bir araştırma yaptık fakat Türkiye'de tatmin edici bir forma rast gelmedik. Yurtdışındaki

⁴ Sempozyumda sunulan bildirilerin özet kitapçığı, sempozyum programı, fotoğraflar ve diğer detaylar için bkz: sosyalbilimler.org/bauman2017

üniversitelerin ve dergilerin bazılarında bu konuda hazırlanmış formlara denk geldik. Birçoğu birbirine benziyordu. Uygun gördüğümüz 5-6 formdaki kriterleri derledik ve Türkçeye çevirip, yirmi sorudan oluşan standart bir form oluşturduk. Soruların sonuna da hakemin kararı, her olursa olsun en az elli kelimedenden oluşan bir gerekçe metninin yazılmasının gerekliliğini ifade ettik. Kör hakemlik (blind refereeing) süreci işletildi ve herbir makale üç ayrı hakem tarafından denetlendi. Bu sayı Türkiye'deki dergilerde genelde bir veya iki ile sınırlıdır. Söz konusu formdaki yirmi soru şunlar:

1. Başlık anlaşılır biçimde yazılmış ve içeriği karşılıyor.
2. Özet, çalışmanın amacını, elde edilen bulguları ve önerileri kapsıyor.
3. Türkçe ve İngilizce özet uyumlu.
4. Anahtar kelimeler içerik ile uyumlu.
5. Makalede kullanılan kaynaklar, makalenin konusu ile alakalı.
6. Temel önerme açık bir şekilde ifade edilmiş.
7. Temel önerme özgün ve alana katkı yapacak nitelikte.
8. Giriş, çalışmanın konusunu ve amacını içeriyor.
9. Kullanılan araştırma yöntemi ya da yöntemleri araştırmaya uygun.
10. Metodoloji açıkça belirtiliyor.
11. Bulgular, uygulanan metodoloji ve sonuçları destekler nitelikte.
12. Araştırma bulguları yeterince tartışılmış.
13. Sonuç bölümü, bulgulardan farklı olarak sunulmuş.
14. Çalışmada, ilgili terminoloji kullanılmış ve bağlam uyarınca açıklanmış.
15. Makale, açık ve anlaşılır bir biçimde takdim edilmiş.
16. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uyulmuş.
17. Çalışma, sempozyumun içeriğine uygun yazılmış.
18. Çalışma, bilime katkı yönünden özgün niteliğe sahip.
19. Literatüre atıf yaparken, etik ilkelere, atıf kurallarına mutabık kalınmış.
20. Metnin içinde geçen tüm atıflara kaynakçada yer verilmiş.

İtiraf etmeliyim ki; alanına hâkim ve işinde titiz olan bir hakemin, makale değerlendirme raporu, okura bir makaleden çok daha önemli katkılar sağlayabilir. Bu uzun soluklu süreçte bunu tecrübe etmeyi büyük bir kazanım olarak gördüğümü ifade etmeliyim. Yukarıda yer alan maddeler ışığında önemli hakem değerlendirme raporları ortaya çıktı ve bu raporlar eşliğinde yazarlar çalışmalarında gerekli redaksiyon işlemlerinin yerine getirdiler. Hakem değerlendirmesi sonucunda 18 makaleden 11 tanesi bu hakem denetimi sürecini olumlu sonuçlandırdı ve *Epokhé Sosyal Bilimler Dergisi*'nde yayımlanabilir hâle geldi.

Epilog

2015'in sonlarında, başlayan kişisel Bauman deneyimim aradan geçen iki yılın ardından 2017 sonlarında, iki önemli gelişme ile önemli bir kademe kaydetti: Onun düşüncesi üzerine yapılmış bir sempozyum ve akademik, hakemli bir derginin ilk sayısı. Bunun çok daha ötesinde “*Sayenizde Bauman ile tanıştım.*” sözleri ile karşılaşmanın verdiği mutluluk şüphesiz bambaşka.

Epokhé Sosyal Bilimler Dergisi, ilk sayısında Ocak 2017’de, 92 yaşında kaybettiğimiz Polonyalı düşünür Zygmunt Bauman’ı gündemine aldı. Artun Avcı, Bauman’ın akışkan modernite kavramı etrafında, sosyal ağlarda “her zaman çevrimiçi olmanın” kamusal alanı zedeleyip zedelediği hususunu tartıştı. Ahu Tunçel, Bauman’ın fail arayışını, tarihin farklı dönemlerindeki özgürlük üzerine yaptığı kavramsal çözümlerini takiben ele aldı ve bunu yaparken Bauman’ın görüşlerinin modern ya da postmodern geleneklerden ayırt ederek, eleştirel düşünce çerçevesinde inceledi. Doğa Başer, Huriye İrem Kalaycı Kırlioğlu ve Mehmet Kırlioğlu empati literatürünü Bauman’ın görüşleri çerçevesinde masaya yatırdı ve rasyonellik, ahlak, biz ve onlar temalarına odaklandı. Mehmet Emin Şimşek, katı modernlikten akışkan modernliğe geçiş aşamasındaki ‘hâl değişimi’ni etik ve ahlak bağlamında irdeledi. Kadir Şahin, İstanbul metropolitan alanında, güvenli siteler özelinde şekillenen yeni yaşam yerleşim yerlerinin 'zonofobik' ve 'miksofobik' içerimlerinin, Bauman’ın da ortaya koyduğu kriterlerde nasıl işlediğini tartıştı. Simge Özselçuk, Bauman sosyolojisindeki “yabancı” sosyal tipinin iletişimsel boyutunu “sorumluluk” ve “hoşgörü” bağlamında ele aldı. Mutellip Iqbal, insanın ölümlülük karşısında takındığı tavır ve yaptığı hamleler bağlamında ölüm ve ölümsüzlüğe dair analizler kaleme aldı. Anna Karin Jytte Holmqvist, Bauman’ın modernite ve postmodernite, toplumsal akışkanlık ve kimlik değişimi konularını tartıştı. Veysel Lidar, Ödön von Horváth’ın *Allahsız Gençlik* adlı romanını, Zygmunt Bauman’ın bahçe kültürü, biz, öteki ve yabancı metaforların üzerinde edebiyat sosyolojisi bağlamında değerlendirdi. Mehmet Ali Açıkgöz, uluslararası sistemin temel aktörü olan devletlerin güç kaybına uğraması ile siyaset arayışında “ben” anlayışından yeniden ulus devlet toplumu üzerinde “biz” vurgusunun ön plana çıktığı hususunu tartıştı. Slawomir Czapnik’in 2016 yılında Bauman ile gerçekleştirdiği hayli keyifli söyleşiyi Zeynep Şenel Gencer ve Talha Dereci çevirdi. Kitap Değerlendirme bölümünde de, Zeynep Şenel Gencer, Anthony Elliott’ın Bauman’ın *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri* kitabı üzerine değerlendirme metnini, Müleyke Barutçu da Eli Zaretsky’nin Bauman’ın *Modernlik ve Müphemlik* ve José Casanova’nın Bauman’ın *Postmodern Etik* kitabı üzerine değerlendirme metnini Türkçeye çevirdi. Son bölümde ise Müleyke Barutçu, Zygmunt Bauman’ın kitaplarından oluşan kronolojik bir bibliyografya hazırladı ve Bauman’ın Türkçeye çevrilmiş kitaplarını da listeledi.

Şüphesiz çok uzun bir sürecin önemli meyvelerinden biri olan derginin bu sayısının ortaya çıkmasında birçok kişinin önemli katkıları oldu. Her birini zikretmem mümkün olmasa da kendisini anmadan geçemeyeceğim isimler var, onlara şükran borçluyum.

Bauman ile tanışmamı sağlayan Mesut Hazır Hocam'a, makalelerin hakem sürecinde sarf ettikleri yoğun emek için Güncel Önkal Hocam'a, sempozyum hazırlıklarından derginin yayımlanmasına kadar geçen uzun sürede sorularımı büyük bir nezaketle yanıtlayan ve bana bana her daim rehberlik eden Neşe Özgen, Levent Ünsaldı ve Nilgün Çelebi Hocam'a, kritik dönüm noktalarında verdikleri tavsiyeler ve sağladıkları entelektüel sohbet ortamı sayesinde bu zorlu süreçlerde yolumu çizmemi sağlayan kıymetli Özgür Taburoğlu ve Taşkın Takış Hocam'a, gerek *Sosyal Bilimler* gerekse *Epokhé* için her daim tek bir karşılık beklemeden çalışan, ihtiyaç duyduğum anda hemen yardımına koşan pek değerli Müleyke Barutçu ve Zeynep Şenel Gencer'e, uzun yıllardır hep bu tür entelektüel meselelerde benimle birlikte yola çıkan, gece gündüz demeden birlikte her daim "daha iyisi nasıl olur"u tartıştığımız sevgili dostum Ahmet Burak Bal'a, desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen ve beni yalnız bırakmayan kıymetli aileme ve yol arkadaşım Hatice Merve Manap'a teşekkürler.

Çalışmanın, akademi camiasına katkı sağlaması temennisiyle...

Talha Dereci
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Aralık 2017 - Ankara